

Status

Openbaar

Datum vergadering Gedeputeerde Staten

2 december 2025

Eindtermijn

n.v.t.

Onderwerp

Beleidsvaluatie beleidsdoel 6.2 Ruimte en Landschap

Advies

1. Vast te stellen de Beleidsvaluatie beleidsdoel 6.2 Ruimte en Landschap.
2. Vast te stellen de GS-brief aan Provinciale Staten ter informatie en aanbieding van de Beleidsvaluatie beleidsdoel 6.2 Ruimte en Landschap.
3. Vast te stellen de publiekssamenvatting.

Besluit GS

Vastgesteld met een machtiging voor de portefeuillehouder:

- Om de definitieve opgemaakte stukken toe te voegen aan het besluit;
- De brief aan PS uit te breiden door op te nemen dat GS trots zijn op dit resultaat;
- In de brief aan PS meer inhoud toe te voegen: waarom we dit doen en wat we willen bereiken.

Bijlagen

1. GS-brief aan PS Beleidsvaluatie beleidsdoel 6.2 Ruimte en Landschap
2. Beleidsvaluatie beleidsdoel 6.2 Ruimte en Landschap
3. Externe beoordeling van de beleidsvaluatie beleidsdoel 6.2 Ruimte en Landschap

1 Toelichting voor het College

De beleidsevaluatie voor beleidsdoel 6.2 Ruimte en Landschap volgt uit een wettelijke verplichting (artikel 217a van de Provinciewet). Volgens dit artikel moeten Provinciale Staten regels vaststellen over het verrichten van evaluatieonderzoeken. Deze regels zijn vastgesteld in de Verordening beleidsevaluaties. Daarnaast hebben GS aan PS toegezegd om het beleid van de provincie op gezette tijden te evalueren (GS-brief *Beleidsbeoordelingen en subsidies* uit mei 2021, PZH-2021-775681627). Het gaat om de volgende zinssnede: “Voor de fase van monitoring en beleidsevaluaties is nu vastgelegd dat nieuw beleid na 2 jaar en staand beleid minimaal iedere 4 jaar wordt geëvalueerd.”

De beleidsevaluatie voor beleidsdoel 6.2 Ruimte en Landschap is opgenomen in de LTA voor Q4 van 2025. De beleidsevaluatie is een lerende evaluatie die de bestaande beleidsuitvoering evalueert en tevens een vooruitblik biedt richting de volgende herzieningen. De beleidsteksten van de Herziening 2024 vormen het uitgangspunt, niet die van 2025. Wel geeft de evaluatie inzicht in de vraag of de Herziening 2025 stappen zet in de goede richting.

Hieronder wordt de managementsamenvatting weergegeven. Daarna volgen de aandachtspunten.

Managementsamenvatting

1. Doel en scope van de evaluatie

Deze evaluatie gaat over beleidsdoel 6.2 ‘Ruimte en Landschap’ van het Omgevingsbeleid Zuid-Holland en is uitgevoerd ter voorbereiding op de Herziening Omgevingsbeleid 2025. Het doel is om te bekijken hoe beleidsdoel 6.2 tot nu toe werkt, en wat beter kan.

De evaluatie richt zich op de bestaande beleidskeuzes (‘Ruimtelijke kwaliteit en landschap’, ‘Groenblauwe netwerken’, ‘Toekomstbestendige stedelijke ontwikkeling’ en ‘Vitaal landelijk gebied’) en de nieuwe beleidskeuzes die met de Herziening 2025 zijn ingezet, namelijk: ‘Toekomstbestendige Ruimtelijke Ontwikkeling’ (dit is een samenvoeging van ‘Toekomstbestendige stedelijke ontwikkeling’ en ‘Vitaal landelijk gebied’) en ‘Ontwikkelingen houden rekening met bodem en water’. Ook de toevoegingen in de bestaande beleidskeuze ‘Groenblauw Netwerk’ zijn meegenomen in de evaluatie. De evaluatie verkent hoe deze veranderingen bijdragen aan goed werkend en uitvoerbaar ruimtelijk beleid, en wat er nodig is om dit beleid nog verder te verbeteren.

De evaluatie is gebaseerd op een documentanalyse, gesprekken met medewerkers en het toetsen aan juridische en beleidskaders, waaronder de Omgevingswet. De analyse richt zich op inhoud, sturing juridische en programmatische verankering, uitvoerbaarheid, monitoring, en bestuur.

Recente ontwikkelingen die de evaluatie betreft in de analyse zijn:

- Het coalitieakkoord ‘Krachtig Zuid-Holland’ dat prioriteit geeft aan de bescherming van het landelijk gebied, leefbaarheid en vitaliteit, het landschap en toekomstbestendige verstedelijking;
- Het ‘Toekomstonderzoek Ruimte 50/50’ en het ‘Ruimtelijk Voorstel’, die het provinciaal ruimtelijk denken hebben verankerd in lange termijn trends rond ruimtegebruik, functiestapeling en systeemdruk.
- De ‘Ruimtelijke Koers’, die als inhoudelijke basis dient voor de Herziening 2025.

2. Belangrijkste bevindingen uit de evaluatie

De evaluatie laat zien dat de provincie Zuid-Holland beschikt over heldere inhoudelijke uitgangspunten en een breed gedragen ambitie voor het beleidsdoel 'Ruimte en Landschap'.

- **Samenhang:** De Herziening 2025 brengt verschillende beleidsonderdelen samen in één nieuwe beleidskeuze: Toekomstbestendige Ruimtelijke Ontwikkeling. Dit helpt om ruimtelijke keuzes beter op elkaar af te stemmen. Wel is meer duidelijkheid nodig over hoe deze nieuwe beleidskeuze zich verhoudt tot de andere onderdelen. Het vernieuwde Groenblauw Netwerk zorgt voor meer samenhang tussen natuur, groen en recreatie.
- **Rol van ruimtelijke kwaliteit:** Ruimtelijke kwaliteit bepaalt nu vaak waar ontwikkelingen mogen plaatsvinden. Dat helpt om waardevolle gebieden te beschermen. Maar dit gebeurt nog niet altijd in samenhang met andere opgaven. De nieuwe aanpak maakt daarom onderscheid tussen:
 - wat en waar iets mag (ruimtelijke ordening),
 - en hoe het moet worden uitgevoerd (ruimtelijke kwaliteit).
- **Doorwerking en sturing:** De beleidsdoelen zijn duidelijk, maar er is nog te weinig doorwerking naar uitvoering en monitoring. Er zijn hulpmiddelen zoals kaarten en gebiedsprofielen, maar een vast systeem om de voortgang te meten ontbreekt nog in de Planning en Control cyclus. Binnen het Groenblauw Netwerk wordt hier nu wel aan gewerkt via het Landschapspark Zuid-Holland.
- **Uitvoerbaarheid en juridische duidelijkheid:** Sommige beleidsregels zijn niet duidelijk gekoppeld aan de juiste instrumenten (visie, programma of verordening). Daardoor verschillen interpretaties en toepassingen. Ook ontbreken soms toetsbare criteria.
- **Gebiedsgerichte regie:** Er is behoefte aan één gebiedsgericht Omgevingsprogramma, vooral voor het landelijk gebied. Het eerdere onderdeel Vitaal Landelijk Gebied was nog onvoldoende uitgewerkt.
- **Werkvormen en samenwerking:** Positieve ervaringen zijn opgedaan met botsproeven en uitvoeringstoetsen. Maar deze werkvormen worden niet standaard gebruikt. Een vroegere en duidelijke inzet hiervan helpt om beleid uitvoerbaarder te maken.
- **Interne samenwerking en onderling gesprek:** De samenwerking tussen beleidsmakers en planadviseurs kan worden versterkt. Vroegtijdige betrokkenheid van planadviseurs en regioaccounts, en duidelijke contactpersonen helpen om beleid beter door te laten werken in plannen.

3. Aanbevelingen

De Herziening 2025 brengt belangrijke inhoudelijke verbeteringen, met name door de introductie van de beleidskeuzes 'Toekomstbestendige Ruimtelijke Ontwikkeling', de aanpassing van het 'Groenblauw Netwerk' en de verankering van de onderwerpen bodem en water. Toch is er meer nodig om het beleid goed te laten werken, zoals: duidelijke toetsingskaders, programmatisch werken en systematische monitoring. Ook blijkt dat integraal werken vraagt om samenhang tussen structuur, procesafspraken en gedrag. Dit vraagt aandacht voor een heldere verdeling van verantwoordelijkheden, betere afstemming tussen beleid en uitvoering, en versterking van de verbinding met de Planning & Controle-cyclus. Werkwijzen zoals botsproeven kunnen hierbij helpen, mits ze op tijd en met een duidelijk doel worden ingezet.

4. Conclusie

Beleidsdoel 6.2 Ruimte en Landschap is belangrijk voor een toekomstbestendige inrichting van Zuid-Holland. De provincie is goed op weg en de Herziening 2025 zet belangrijke stappen, zoals:

- het samenbrengen van beleid,

- het versterken van het Groenblauw Netwerk,
- en het centraal stellen van bodem en water.

Tegelijk blijft het nodig om:

- instrumenten consistent te gebruiken,
- regels en kaders te verduidelijken,
- meer aandacht te besteden aan uitvoerbaarheid,
- en te zorgen voor betere samenwerking en systematische monitoring.

Door hierop verder te bouwen, kan beleidsdoel 6.2 een sterk fundament worden voor gebiedsgericht en integraal ruimtelijk beleid.

Aandachtspunten GS

- De evaluatie is uitgevoerd door team Regie Omgevingsbeleid, samen met het betrokken beleidsteam onder beleidsdoel 6.2. Om de kwaliteit van de evaluatie te waarborgen, is de oplevering verschoven naar Q4 in plaats van Q3 2025. De beleidsevaluatie is opgesteld onder toezienend oog van Prof. dr. Zef Hemel (TU Delft en Rijksuniversiteit Groningen) als externe deskundige. De externe deskundige heeft toegezien op de methodologische kwaliteit en onafhankelijkheid van het evaluatieproces. Dit is een wettelijke verplichting. Hiervoor hebben drie gesprekken plaatsgevonden gedurende het opstellen van de evaluatie. De algemene indruk was positief; het belangrijkste aandachtspunt is hoe de aanbevelingen in toekomstig beleid doorwerken. Hierover is met deze beleidsevaluatie nog geen zekerheid. Het eindoordeel is bijgevoegd.
- Het onderzoek laat zien hoe het beleid zich de afgelopen jaren heeft ontwikkeld en waar verschuivingen wenselijk zijn richting volgende herzieningen. De vigerende Herziening 2024 is het ijkpunt voor de evaluatie. De meeste aandacht gaat uit naar de beleidskeuzes Toekomstbestendige Ruimtelijke Ontwikkeling (TRO) en Ruimtelijke Kwaliteit, omdat daarin de belangrijkste wijzigingen plaatsvinden of wenselijk zijn, en wijzigingen in het Groenblauw Netwerk.
- Doordat in de beleidsvorming voortdurend wordt gereflecteerd en geleerd, is een deel van de aanbevelingen al verwerkt in de beleidsteksten voor de Herziening 2025. Waar dit nog niet het geval is, worden de aanbevelingen meegenomen in de volgende herzieningen.
- De digitale toegankelijkheid van het document en de opmaak in het format van provincie Zuid-Holland worden verzorgd na de vaststelling van de beleidsevaluatie door GS. Dit houdt in dat het rapport zo wordt opgemaakt dat het voor iedereen leesbaar en navigeerbaar is, en voldoet aan de huisstijl en structuur van de provincie.

Financieel en fiscaal kader

Totaalbedrag excl. BTW	: € 0,00
Programma	: Ambitie 6 - Sterke steden en dorpen in Zuid-Holland
Financiële risico's	: Er zijn geen financiële risico's. Indien aanbevelingen worden opgevolgd, moet dit - waar nodig - worden betrokken bij de begroting van 2027.

Juridisch kader

De wettelijke grondslag voor de beleidsevaluatie is reeds genoemd onder *1. Toelichting voor het college*. Geen juridische gevolgen.

2 Voorafgaande besluitvorming

De beleidsevaluatie is opgenomen in de Lange Termijn Agenda (LTA) Omgevingsbeleid en wordt in het vierde kwartaal van 2025 naar Provinciale Staten gestuurd.

3 Proces

Geen vervolgstappen. De Staten worden geïnformeerd over de beleidsevaluatie door de GS-brief.

4 Participatie en rolneming

De beleidsevaluatie is een bevoegdheid van GS en blijft binnen de door PS vastgestelde kaders. Hiervoor is een participatietraject niet aan de orde.

5 Communicatiestrategie

Een persbericht of andere communicatie is niet voorzien.